

საქართველოს
სახალხო დამცველი
PUBLIC DEFENDER
(OMBUDSMAN) OF GEORGIA

N 15/2186
01/03/2024

2186-15-2-202403010958

თბილისის საქალაქო სასამართლოს თავმჯდომარეს
ბატონ ვასილ მშვენიერაძეს

სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) მოსაზრება

მსჯავრდებულ [REDACTED] [REDACTED] სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო
მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლის თაობაზე

შემუშავებულია საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ განხორციელებული შემოწმების შედეგების მიხედვით და გეგზავნებათ „საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად.

ბატონო ვასილ,

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატმა შეისწავლა მსჯავრდებულ [REDACTED] [REDACTED] განცხადება, რომელიც შეეხება დარჩენილი სასჯელის შინაპატიმრობით ან საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით შეცვლის შესახებ, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი, სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების, სპეციალური პენიტენციური სამსახურის აღმოსავლეთ საქართველოს მეორე ადგილობრივი საბჭოს მიერ 2023 წლის 9 ნოემბერს მიღებულ უარყოფით გადაწყვეტილებას.

მოცემულ ეტაპზე, მსჯავრდებულ [REDACTED] [REDACTED] ადმინისტრაციულ სარჩელს განიხილავს თბილისის საქალაქო სასამართლო. შესაბამისი მასალების შესწავლის შედეგად გამოიკვეთა, რომ მსჯავრდებულ [REDACTED] [REDACTED], მიუხედავად დადებითი დახასიათებისა, დისციპლინური დარღვევების არარსებობისა და სხვა დადებითი კრიტერიუმებისა, ადგილობრივი საბჭოს მიერ უარი ეთქვა დარჩენილი სასჯელის შინაპატიმრობით შეცვლაზე.

წინამდებარე მოსაზრებაში განხილულ საკითხს განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია, როგორც უშუალოდ მსჯავრდებულის უფლებრივი მდგომარეობის, ისე სასამართლოს შემდგომი პრაქტიკის განვითარებისთვის მსგავსი საკითხის გადაწყვეტისას.

მოგეხსენებათ, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 35-ე მუხლის თანახმად, „საქართველოს ტერიტორიაზე ადამიანის უფლებების დაცვას ზედამხედველობს საქართველოს სახალხო დამცველი“.

„საქართველოს სახალხო დამცველის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის 21-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, საქართველოს სახალხო დამცველი უფლებამოსილია ცალკეულ შემთხვევებში შეასრულოს სასამართლოს მეგობრის (Amicus Curiae) ფუნქცია საერთო სასამართლოებსა და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში. საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 16¹ მუხლის პირველი თანახმად, ნებისმიერ პირს, რომელიც განსახილველ საქმეში მხარე ან მესამე პირი არ არის, აქვს უფლება, საქმის არსებით განხილვამდე არანაკლებ 5 დღით ადრე სასამართლოს წარუდგინოს საკუთარი წერილობითი მოსაზრება ამ საქმესთან დაკავშირებით.

შესაბამისად, ვიყენებ რა საქართველოს კანონმდებლობით მონიჭებულ უფლებამოსილებას, მოგმართავთ სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებით თბილისის საქალაქო სასამართლოს წარმოებაში არსებულ [REDACTED] ადმინისტრაციულ სარჩელთან დაკავშირებით. მოცემული წერილობითი მოსაზრების მიზანია არა პროცესის რომელიმე მონაწილის მხარდაჭერა, არამედ სასამართლოს დახმარება ადამიანის უფლებათა სტანდარტით და გათვალისწინებით, სათანადოდ შეაფასოს განსახილველი საკითხი.

ფაქტობრივი გარემოებები:

მსჯავრდებულ [REDACTED] შუამდგომლობა, დარჩენილი სასჯელის - შინაპატიმრობით შეცვლის თაობაზე არ დაკმაყოფილდა.¹ გადაწყვეტილებაში აღნიშნულია:

განაჩენი/სასჯელი: თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2022 წლის 30 დეკემბრის განაჩენით, [REDACTED] ცნობილ იქნა დამნაშავედ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 376-ე მუხლის პირველი და მეორე ნაწილით, სასჯელის სახედ და ზომად განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 03 წლის ვადით. სასჯელის მოხდის თარიღია 2025 წლის 3 აპრილი.

საშიშროების რისკის სახე და სასჯელის მოსახდელად თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულების განსაზღვრა: სპეციალური პენიტენციური სამსახურის გენერალური დირექტორის 2022 წლის პირველი დეკემბრის №26118 ბრძანების საფუძველზე, მსჯავრდებული [REDACTED] იმავე დღეს განთავსდა №12 პენიტენციურ დაწესებულებაში; სპეციალური პენიტენციური სამსახურის გენერალური დირექტორის 2023 წლის 6 იანვრის №98 ბრძანების საფუძველზე, სასჯელის მოხდა განესაზღვრა ნახევრად ღია ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში; 2023 წლის 10 თებერვალს, მსჯავრდებულთა რისკების შეფასების გუნდის მიერ განესაზღვრა საშიშროების საშუალო რისკი; სპეციალური პენიტენციური სამსახურის გენერალური დირექტორის 2023 წლის 10 თებერვლის №2438 ბრძანებით, სასჯელის მოსახდელად განესაზღვრა ნახევრად ღია ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულება.

¹ სპეციალური პენიტენციური სამსახურის აღმოსავლეთ საქართველოს მეორე ადგილობრივი საბჭოს 2023 წლის 09 ნოემბრის N02/23/მ/პ-0649 გადაწყვეტილება.

დასჯა/წახალისება: მსჯავრდებული [REDACTED] №12 პენიტენციური დაწესებულების ადმინისტრაციის მიერ დისციპლინური წესით დასჯილი არ ყოფილა; №12 პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის 2023 წლის 26 ივნისის №338 ბრძანებით მიეცა დამატებითი ხანგრძლივი პაემანი; ასევე, №12 პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის 2023 წლის 24 აგვისტოს №459 ბრძანებით მიეცა დამატებითი ხანგრძლივი პაემანი.

ნასამართლობა: მსჯავრდებული წარსულში ნასამართლავი არ ყოფილა.

გათავისუფლების შემდეგ: იცხოვრებს მითითებულ მისამართზე; განათლება - საშუალო; ჰყავს მეუღლე და ორი მცირეწლოვანი შვილი; მსჯავრდებული სარგებლობს პაემნის უფლებით და აქვს სატელეფონო კომუნიკაცია ოჯახის წევრებთან; ოჯახის მატერიალური მდგომარეობა არის საშუალო; აქვს გამოცდილება საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს და შსს-ს სპეციალური დანიშნულების რაზმში. მსჯავრდებული გათავისუფლების შემდეგ აპირებს დასაქმებას. პირველ ეტაპზე, მოიაზრებს ტაქსიზე მუშაობას, აქვს ლიცენზია.

სოციალურ აქტივობებში ჩართულობა: მსჯავრდებული სარგებლობს ბიბლიოთეკით და დადის ეკლესიაში; გაიარა ტრენინგი: „პენიტენციური სტრესი“; ორჯერ მიიღო მონაწილეობა სპორტულ მარათონში, შაშის და მაგიდის ჩოგბურთის თამაშში; დარეგისტრირებულია მაღაზია „რემარკეტში“, სადაც განათავსა საკუთარი ხელნაკეთი ნამუშევრები; დაესწრო კულტურულ ღონისძიებას და სისტემატიურად დაკავებულია სპორტული აქტივობით და ჩართულია მაგიდის ტენისის კურსში.

ფსიქოლოგის შეფასებით: მსჯავრდებულს არ უჭირს ემოციების მართვა; საუბრობს სამომავლო გეგმებზე; დაწესებულებაში ცდილობს დროის რაციონალურად გამოყენებას; ავლენს ჯანსაღი ინტერპერსონალური ურთიერთობის უნარს; ინტერვიუების პროცესში განსაკუთრებული რისკ-ფაქტორის გარეშეა.

საბჭომ, გადაწყვეტილების მიღებისას, უარყოფითად შეაფასა მსჯავრდებულ [REDACTED] მიერ ჩადენილი დანაშაულის ხასიათი და მისი დამოკიდებულება ჩადენილი ქმედების მიმართ; აღნიშნა, რომ არ იკვეთება ოჯახის სოციალური გარემოს მზაობა მსჯავრდებულის დაბრუნების მიმართ; უარყოფითად შეაფასა ასევე ის გარემოება, რომ [REDACTED] ძირითად სარეაბილიტაციო პროგრამებში მონაწილეობას არ იღებს.

სამართლებრივი დასაბუთება:

საქართველოს კანონმდებლობა

მოგეხსენებათ, რომ საქართველოს კონსტიტუციის² თანხმად, სასჯელის მოხდისაგან გათავისუფლებისა და სასჯელის მოუხდელი ნაწილის შემსუბუქების სხვა წესი განისაზღვრება კანონით.

² საქართველოს კონსტიტუციის 62-ე მუხლის მე-2 პუნქტი.

პენიტენციურ სისტემაში ფუნქციონირებს სხვადასხვა წახალისების/საშეღავათო ფორმა, თუმცა, მათგან ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს პირობით ვადამდე გათავისუფლების მექანიზმი, რომელიც, ასევე, მოიცავს სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლას.

შინაპატიმრობა არის სასჯელის ერთ-ერთი სახე და მოიაზრებს მსჯავრდებულისთვის დღე-ღამის განსაზღვრულ პერიოდში თავის საცხოვრებელ ადგილას ყოფნის ვალდებულების დაკისრებას.³

საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის თანახმად, სასჯელის მიზანია სამართლიანობის აღდგენა, დანაშაულის თავიდან აცილება და დამნაშავის რესოციალიზაცია.⁴ დასახელებული სამი მიზნიდან, ორი - დანაშაულის პრევენცია და მსჯავრდებულის რესოციალიზაცია დაკავშირებულია მსჯავრდებულის ქცევითი მოდელის სასიკეთო ცვლილებასთან. აღნიშნული, თავის მხრივ, საჭიროებს კომპლექსურ მიდგომას.

საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებების - სპეციალური პენიტენციური სამსახურის ადგილობრივ საბჭოს შეუძლია ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა შეფარდებულ პირს, გარდა განსაკუთრებული რისკის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაში მოთავსებული მსჯავრდებულისა, მისივე თანხმობით, შეუცვალოს სასჯელის მოუხდელი ნაწილი შინაპატიმრობით, იმ შემთხვევაში, თუ მან მოიხადა მძიმე დანაშაულისათვის მოსახდელი სასჯელის ვადის არანაკლებ ნახევარი.⁵

საბჭო მსჯავრდებულის საქმის განხილვისას ითვალისწინებს სასჯელის მოხდისას მსჯავრდებულის ქცევას, წარსულში დანაშაულის ჩადენის ფაქტს, მსჯავრდებულის პიროვნებას, ოჯახურ მდგომარეობას, ჩადენილი დანაშაულის ხასიათს და სხვა გარემოებებს, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინოს საბჭოს გადაწყვეტილებაზე.⁶

კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტით დეტალურად არის აღწერილი შეფასების კრიტერიუმები და საყურადღებო გარემოებები⁷:

- დანაშაულის ხასიათი – ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმე, მისი ჩადენის გარემოებები და ვითარება, ჩადენილია თუ არა პირობითი მსჯავრის მოქმედების პერიოდში;
- მსჯავრდებულის ქცევა სასჯელის მოხდის პერიოდში – გამოყენებული დისციპლინური, ადმინისტრაციული და წამახალისებელი ღონისძიებების

³ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 47¹-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 39-ე მუხლი, პირველი ნაწილი.

⁵ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 73-ე მუხლის მე-3¹ და მე-4 ნაწილები.

⁶ საქართველოს კანონის „პენიტენციური კოდექსის“ 92-ე მუხლი, მე-მე-6 ნაწილი.

⁷ „საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებების – სპეციალური პენიტენციური სამსახურის ადგილობრივი საბჭოების მიერ სასჯელის მოხდისაგან პირობით ვადამდე გათავისუფლების საკითხის განხილვისა და გადაწყვეტილების მიღების წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2018 წლის 7 აგვისტოს N320 ბრძანების დანართის მე-13 მუხლის პირველი პუნქტის „ა“-„ე“ ქვეპუნქტები.

რაოდენობა და სახე, კონკრეტულად, რა სახის ქმედების გამო, დაწესებულების დებულების, დღის განრიგის, მოვალეობების შესრულებისა და სამართლებრივი რეჟიმის დაცვის შესახებ ინფორმაცია;

- წარსულში დანაშაულის ჩადენის ფაქტები, ნასამართლობა – წარსულში რამდენჯერ, რა სიმძიმის და რა სახის დანაშაულის ჩადენის ფაქტს ჰქონდა ადგილი, რა სახის, რა სიმძიმის დანაშაულებისთვის და რამდენჯერ იყო ნასამართლევი;
- ოჯახური პირობები – მსჯავრდებულის დამოკიდებულება ოჯახის წევრებთან, ჰყავს თუ არა მცირეწლოვანი შვილები, შრომისუნარო ოჯახის სხვა წევრები, ახლო ნათესავების მატერიალური მდგომარეობა და სხვა;
- მსჯავრდებულის პიროვნება – ყურადღება უნდა მიექცეს დამოკიდებულებას ჩადენილ დანაშაულთან, დაწესებულების მოსამსახურეებთან და სხვა მსჯავრდებულებთან, ინფორმაცია სასჯელის მოხდისას სოციალურ აქტივობებში მიღებული მონაწილეობის შესახებ, საჭიროებს თუ არა განსაკუთრებულ ზედამხედველობას დაწესებულების ხელმძღვანელობის მხრიდან და სხვა მნიშვნელოვანი საკითხები, რაც პიროვნების შეფასების შესაძლებლობას იძლევა.

სასჯელის მოუხდელი ნაწილის შინაპატიმრობით შეცვლის შემთხვევაში, გათავისუფლებული მსჯავრდებულის ყოფაქცევის კონტროლს ახორციელებს საამისოდ უფლებამოსილი დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ბიურო.⁸ თუ შინაპატიმრობით გათავისუფლებულმა მსჯავრდებულმა შინაპატიმრობის მოხდისას: განზრახ თავი აარიდა მისთვის დაკისრებული მოვალეობის შესრულებას, ან თუ სხვა მიზეზით სასჯელის შემდგომი მოხდა მიზანშეუწონელია, სასამართლოს შეუძლია დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ბიუროს წარდგინებით დაადგინოს, რომ გაუქმდეს შინაპატიმრობა და აღსრულდეს სასჯელის სახით დანიშნული თავისუფლების ადკვეთის მოუხდელი ნაწილი; თუ გაუფრთხილებელი დანაშაული ჩაიდინა, შინაპატიმრობის გაუქმების ან ძალაში დატოვების საკითხს წვეტს სასამართლო; ხოლო, თუ განზრახი დანაშაული ჩაიდინა, სასამართლო გააუქმებს შინაპატიმრობას და მსჯავრდებულს დაუნიშნავს სასჯელს კანონით დადგენილი წესით. იმავე წესით დაენიშნება მას სასჯელი გაუფრთხილებლობითი დანაშაულის ჩადენისთვის, თუ სასამართლო გააუქმებს შინაპატიმრობას.⁹

საერთაშორისო სტანდარტები

როგორც თქვენთვის ცნობილია, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პოზიციით, პირობით ვადამდე გათავისუფლების პოლიტიკასთან დაკავშირებული საკითხები, მათი განხორციელების წესი და მსჯელობა მიეკუთვნება სახელმწიფოების

⁸ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 73-ე მუხლის მე-9 ნაწილი.

⁹ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 73-ე მუხლის მე-12 ნაწილის „ა“, „ბ“ და „გ“ ქვეპუნქტები.

უფლებამოსილებას.¹⁰ სახელმწიფოს არჩევანი კონკრეტული სისხლისსამართლებრივი სისტემის სასარგებლოდ, მათ შორის, სასჯელის გადახედვისა თუ ვადამდე გათავისუფლების საკითხებზე, ხვდება ევროპული სასამართლოს ზედამხედველობის სფეროს მიღმა იმ პირობით, რომ სისტემა არ ეწინააღმდეგება კონვენციით დადგენილ პრინციპებს.¹¹

მართალია, დასჯა თავისუფლების აღკვეთის ერთ-ერთი მიზანია, თუმცა ევროპული სისხლისსამართლებრივი პოლიტიკა აქცენტს აკეთებს პატიმრობის სარეაბილიტაციო მიზანზე, როგორც გრძელვადიანი სასჯელის სასურველ საბოლოო შედეგზე.¹² ასევე, დანაშაულის ხელახლა ჩადენის პრევენცია წარმოადგენს საპატიმრო სასჯელის ერთ-ერთ „უმთავრეს ფუნქციას“.¹³ მიუხედავად იმისა, რომ კონვენცია არ იძლევა გარანტიას - რეაბილიტაციის უფლებას, სასამართლოს პრეცედენტული სამართალი აცხადებს, რომ მსჯავრდებულებს, მათ შორის უვადო პატიმრებს, უნდა შეეძლოთ რეაბილიტაცია¹⁴ და, ასევე, უნდა ჰქონდეთ გათავისუფლების პერსპექტივა რეაბილიტაციის გავლის შემდეგ.¹⁵ იმ გარემოებებში, როდესაც მთავრობა ცდილობს დაეყრდნოს მხოლოდ დამნაშავეების მიერ საზოგადოების წინაშე არსებულ რისკს, რათა გაამართლოს მათი პატიმრობა, მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული დამნაშავეთა რეაბილიტაციის წახალისების საჭიროება. ხოლო რეაბილიტაციის ერთ-ერთი მიზანია ხელახალი დანაშაულის თავიდან აცილება და ამით საზოგადოების დაცვის უზრუნველყოფა.¹⁶

ევროპული ციხის წესების¹⁷ თანახმად, ყველა პატიმარს უნდა გაეწიოს შეღავათი მათი მომზადებისას გათავისუფლების შემდგომ თავისუფალ საზოგადოებაში დასაბრუნებლად; უნდა შედგეს პერსონალური გეგმა თითოეული პატიმრის სასჯელის მოხდის შესახებ და სტრატეგია პატიმართა გათავისუფლებისათვის მომზადების შესახებ; გეგმა, რამდენადაც მისი პრაქტიკაში გატარება შესაძლებელია, უნდა მოიცავდეს: სამუშაოს, განათლებას, სხვა აქტივობებს, გათავისუფლებისათვის მომზადებას; მსჯავრდებულებს დროულად უნდა დაეხმარონ, რათა მათ მონაწილეობა მიიღონ სხვადასხვა პროცედურებსა და სპეციალურ პროგრამებში, რომელიც დაეხმარება მათ მოახდინონ ტრანსფორმაცია ციხეში

¹⁰ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2008 წლის 12 თებერვლის გადაწყვეტილება საქმეზე *Kafkaris v. Cyprus*, განაცხადი N21906/04 §151.

¹¹ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2013 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: *Vinter and others v. UK* განაცხადები N 66069/09, 130/10 and 3896/10 პარ. 103.

¹² ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2013 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: *Vinter and others v. UK* განაცხადები N66069/09, 130/10 and 3896/10 პარ. 115.

¹³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2013 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: *Vinter and others v. UK* განაცხადები N66069/09, 130/10 and 3896/10 პარ. 108.

¹⁴ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2016 წლის 26 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Murray v. the Netherlands* განაცხადი N10511/10 პარ. 103.

¹⁵ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2013 წლის 9 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე: *Vinter and others v. UK* განაცხადები N66069/09, 130/10 and 3896/10 პარ. 114.

¹⁶ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს დიდი პალატის 2016 წლის 26 აპრილის გადაწყვეტილება საქმეზე *Murray v. the Netherlands* განაცხადი N10511/10 პარ. 102.

¹⁷ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2006)2 წევრი სახელმწიფოებისადმი ევროპულ ციხის წესებთან დაკავშირებით (მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2006 წლის 11 იანვარს მინისტრთა მოადგილეების 952-ე შეხვედრაზე, ცვლილებები და შესწორებები შეტანილია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2020 წლის 1 ივლისს მინისტრთა მოადგილეების 1380-ე კრებაზე) პუნქტ. 33.3, 103.2, 103.4, 107.1-107.3. <<https://rm.coe.int/09000016809e581>> [ბოლოს ნანახია: 16.02.2024 წელს]

ცხოვრებიდან კანონმორჩილი ცხოვრებისაკენ საზოგადოებაში; ეს მიზანი შეიძლება მიღწეული იქნას ციხეებში გათავისუფლებისათვის მოსამზადებელი პროგრამების არსებობით, ან ნაწილობრივ ან პირობითი გათავისუფლებით ზედამხედველობის ქვეშ მდიერ სოციალურ მხარდაჭერასთან კომბინაციაში.

გაეროს პატიმრებთან მოპყრობის მინიმალური სტანდარტული წესების (ნელსონ მანდელას წესები)¹⁸ თანახმად, სასურველია სასჯელის ვადის დასრულების წინ მიღებულ იქნას ზომები პატიმრის საზოგადოებაში თანდათანობითი დაბრუნებისათვის. ამ მიზნის მიღწევა შესაძლებელია თითოეული საქმის თავისებურების გათვალისწინებით, განსაკუთრებით გათავისუფლების წინარე რეჟიმის შემუშავების გზით თვით იმავე ციხეში ან რომელიმე სხვა დაწესებულებაში, ან სასამართლოზე პატიმრის გათავისუფლებით რაიმე სახის ზედამხედველობის ქვეშ, რომელიც არ უნდა ევალეზოდეს პოლიციას და რომელიც უნდა იყოს შერწყმული ეფექტიან სოციალურ დახმარებასთან.

ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაციის¹⁹ თანახმად:

- პირობით ვადამდე გათავისუფლების ვადის და კრიტერიუმების შესახებ უნდა იცოდნენ პატიმრებმა²⁰ და ამ უფლების მისაღებად მოსახდელი სასჯელის მინიმალური ვადა უნდა განისაზღვროს კანონით;²¹ ასევე, კრიტერიუმები, უნდა იყოს მკაფიო და რეალისტური იმ თვალსაზრისით, რომ გაითვალისწინოს პატიმართა პიროვნული, სოციალური და ეკონომიკური გარემოებები, პროგრამების ხელმისაწვდომობა;²²
- უზრუნველყოფილია შემდეგი გარანტიებით: მსჯავრდებულებს უნდა ჰქონდეთ პირადად მოსმენისა და იურიდიული დახმარების უფლება; გადაწყვეტილების მიმღებმა ორგანომ ყურადღებით უნდა გაითვალისწინოს ნებისმიერი ელემენტი, მათ შორის მსჯავრდებულთა განცხადებები, მსჯავრდებულებს უნდა ჰქონდეთ ადეკვატური წვდომა თავიანთ საქმეზე; გადაწყვეტილებებში უნდა იყოს მითითებული ძირითადი მიზეზები და ეცნობოს წერილობით;²³ გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს უნდა ჰქონდეთ ანგარიშები, მათ შორის, ზეპირი განცხადებები ციხეში მომუშავე პერსონალისგან, ვინც იცნობს პატიმრებს და მათ პირად მდგომარეობას;²⁴
- პირობით გათავისუფლებულ პატიმართა რეციდივის რისკის შესამცირებლად შესაძლებელი უნდა იყოს ინდივიდუალური პირობების დაკისრება;²⁵ პირობით

¹⁸ გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუცია N70/175, მიღებული 2015 წლის 17 დეკემბერს. წესი 87. იხ. <https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/GA-RESOLUTION/E_ebook.pdf> [ბოლოს ნანახია:19.02.2024 წელს.]

¹⁹ ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია Rec(2003)22 პირობით გათავისუფლების შესახებ (მიღებულია მინისტრთა კომიტეტის მიერ 2003 წლის 24 სექტემბერს მინისტრთა მოადგილეების 853-ე შეხვედრაზე) იხ. <<https://rm.coe.int/16800ccb5d>> (ბოლოს ნანახია:19.02.2024 წელს).

²⁰ იქვე, პუნქტი 5.

²¹ იქვე პუნქტები 16 და 22.

²² იქვე, პუნქტი 18.

²³ იქვე, პუნქტი 32.

²⁴ იქვე, პუნქტი 25.

²⁵ იქვე, პუნქტი 8.

გათავისუფლებას ასევე უნდა ახლდეს ზედამხედველობა, რომელიც შედგება დახმარებისა და კონტროლის ზომებისგან. ზედამხედველობის ბუნება, ხანგრძლივობა და ინტენსივობა უნდა იყოს ადაპტირებული ინდივიდუალურ შემთხვევაზე და დაწესდეს გარკვეული პერიოდის განმავლობაში;²⁶

- მსჯავრდებულებს უნდა შეეძლოთ საჩივრის შეტანა მაღალ, დამოუკიდებელ და მიუკერძოებელ გადაწყვეტილების მიმღებ ორგანოში და ჰქონდეთ პროცედურული გარანტიები; ასევე, ხელმისაწვდომი უნდა იყოს საჩივრების პროცედურები პირობითი გათავისუფლების განხორციელებასთან დაკავშირებით.²⁷

სახალხო დამცველის მონიტორინგის შედეგები

პირობით ვადამდე გათავისუფლების მექანიზმის სისტემური ხარვეზები

საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი წლების განმავლობაში, მათ შორის, 2014 წელს²⁸ და 2020 წელს²⁹ გამოქვეყნებულ სპეციალურ ანგარიშებში, საქმიანობის ანგარიშებსა³⁰ და საპარლამენტო ანგარიშებში³¹ ყურადღებას ამახვილებს მსჯავრდებულთა პირობით ვადამდე გათავისუფლებისა და სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლის პრაქტიკისა და მარეგულირებელი ნორმატიული ბაზის შესწავლის შედეგად გამოვლენილ ხარვეზებზე. ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ ადგილობრივი საბჭოები ხშირ შემთხვევაში გადაწყვეტილებებს არ ასაბუთებენ და არ მიუთითებენ კონკრეტულ მოტივაციაზე, რის გამო ანიჭებენ ერთ კრიტერიუმს უფრო მეტ ყურადღებას და სხვას ნაკლებს. გარდა ამისა, გადაწყვეტილებები არაერთგვაროვანია და საბჭოს მსგავსი ფაქტობრივი მოცემულობის მქონე საქმეებში განსხვავებული გადაწყვეტილებები გამოაქვს.

სახალხო დამცველს მიაჩნია, რომ მექანიზმის გამართული ფუნქციონირებისთვის აუცილებელია დროულად გადაიდგას შესაბამისი ნაბიჯები, რათა პატიმრები სრულად იყვნენ ორიენტირებულნი სასჯელის მოხდის პერიოდში მათზე დაკისრებული ვალდებულებების კეთილსინდისიერად შესრულებასა და რესოციალიზაციის პროცესზე, შედეგად კი ჰქონდეთ ამ მექანიზმით ეფექტურად სარგებლობის იმედი.

²⁶ იქვე, პუნქტები 9 და 10.

²⁷ იქვე, პუნქტები 33-34.

²⁸ იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში „სასჯელის მოხდისგან პირობით ვადამდე გათავისუფლებისას მსჯავრდებულთა უფლებრივი მდგომარეობა“ 2014 წ. <<http://www.ombudsman.ge/res/docs/2019041114483621063.pdf>> [ბოლოს ნანახია: 19.02.2024 წელს].

²⁹ საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში: პირობით ვადამდე გათავისუფლებისა და სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლის პრაქტიკა საქართველოში“. 2020 წ. <<https://www.ombudsman.ge/res/docs/2020020517313446710.pdf>> [ბოლოს ნანახია: 19.02.2024 წელს].

³⁰ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების დეპარტამენტის საქმიანობის ანგარიშები: 2021 წლის ანგარიში, გვ. 56-69 <<https://www.ombudsman.ge/res/docs/2022040420075286303.pdf>> [ბოლოს ნანახია: 29.09.2023 წელს] 2022 წლის ანგარიში, გვ. 111-131 <<https://www.ombudsman.ge/res/docs/2023040315084085042.pdf>> [ბოლოს ნანახია: 19.02.2024 წელს]

³¹ საქართველოს სახალხო დამცველის ანგარიშები: „საქართველოში ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის მდგომარეობის შესახებ“ 2021 წლის ანგარიში, გვ. 86-90, 2022 წლის ანგარიში, გვ. 93-96 <<https://www.ombudsman.ge/res/docs/2023033120380187763.pdf>> [ბოლოს ნანახია: 20.02.2024 წელს].

წინამდებარე საქმის ანალიზი

მსჯავრდებულ **██████████** დანიშნული სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლაზე უარი ეთქვა, მიუხედავად იმისა, რომ მას აქვს დადებითი დახასიათება, წახალისებულია რამდენჯერმე, არ დაკისრებია დისციპლინური სახდელი, კარგი ურთიერთობით გამოირჩევა თანამშრომლებთან და პატიმრებთან, გაიარა ფსიქო-სარეაბილიტაციო ტრენინგი, ორჯერ მიიღო მონაწილეობა სპორტულ მარათონში, დარეგისტრირებულია მაღაზია „რემარკეტი“, სადაც განათავსა საკუთარი ხელნაკეთი ნამუშევრები, დაესწრო კულტურულ ღონისძიებას, დაკავებულია სპორტული აქტივობით, სარგებლობს ბიბლიოთეკის მომსახურებით, დადის ტაძარში, აქვს სამუშაო გამოცდილება, ჰყავს ოჯახი, რომელთანაც ინარჩუნებს აქტიურ კონტაქტს, აქვს საცხოვრებელი ადგილი, სამომავლოდ, ავლენს შრომის მოტივაციას.³²

გადაწყვეტილების შესწავლის შედეგად გამოიკვეთა, რომ საბჭომ, საკითხის განხილვისას, ყურადღება გაამახვილა მსჯავრდებულის მიერ ჩადენილი დანაშაულის ხასიათზე და სიმძიმეზე. ამავდროულად, საბჭომ არასწორად შეაფასა ბრალის არ აღიარების საკითხი, არასწორად მიუთითა პენიტენციური დაწესებულების მიერ წარმოდგენილ დახასიათებაში, სოციალური გარემოსა და მსჯავრდებულის ოჯახში დაბრუნებასთან მიმართებაში მზაობის თაობაზე ინფორმაციის არასაკმარისობაზე და სოციალური მუშაკის დასკვნის არ არსებობაზე. ასევე, რესოციალიზაციის კომპონენტზე მსჯელობისას, საბჭომ სრულყოფილად არ გამოიკვლია მსჯავრდებულის საქმე, რა შემთხვევაშიც აღქმადი იქნებოდა მსჯავრდებულის აშკარა სურვილი და სწრაფვა რესოციალიზაციისკენ. გადაწყვეტილებაში მითითებულია არასრულფასოვანი ინფორმაცია მსჯავრდებულის მიერ ძირითად სარეაბილიტაციო პროგრამებში მონაწილეობის მზაობის თაობაზე. შესაბამისად, საფუძველს მოკლებულია გადაწყვეტილებაში მოცემული შეფასება, რომ რთულია მსჯავრდებულის ქცევის პოზიტიურ ცვლილებაზე და მის ეფექტიან რესოციალიზაციაზე მსჯელობა.

ბრალის აღიარების საკითხი

თბილისის საქალაქო სასამართლოს, 2022 წლის 30 დეკემბრის, განაჩენის თანახმად, ბრალდებულთა საბოლოო სიტყვაში **██████████** უარყო ბრალად წარდგენილი ქმედების ჩადენა, თუმცა, №12 პენიტენციური დაწესებულების მიერ გაცემულ, 2023 წლის 4 ოქტომბრის დახასიათებაში, მითითებულია, რომ მსჯავრდებული აღიარებს ბრალს და ინანიებს მომხდარს.

ბრალის არ აღიარების საკითხზე მსჯელობის დროს კი, საბჭომ მხედველობაში მიიღო მხოლოდ სასამართლოში, სისხლის სამართლის საქმის არსებითად განხილვის დროს **██████████** მიერ დაფიქსირებული პოზიცია და არ გაითვალისწინა №12

³² N12 პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის მიერ დამტკიცებული 2023 წლის 4 ოქტომბრის დახასიათება.

პენიტენციური დაწესებულების მიერ წარმოდგენილი დახასიათება, რომლის თანახმად, მსჯავრდებულის შემდგომი პროზიცია დანაშაულთან დამოკიდებულებასთან მიმართებაში, განსხვავდება მისი თავდაპირველი პროზიციისგან. უფრო მეტიც, დახასიათების მიხედვით, [REDACTED] [REDACTED], გარდა იმისა, რომ აღიარებს ბრალს, ინანიებს დანაშაულს. ამდენად, საბჭოს უნდა ემსჯელა ჩადენილ დანაშაულთან დაკავშირებით მსჯავრდებულის პროზიციის ცვლილებასთან დაკავშირებით და ჯეროვნად შეეფასებინა აღნიშნული საკითხი, თუმცა, როგორც უკვე აღინიშნა, საბჭომ, უარყოფითი გადაწყვეტილების დასაბუთებისთვის მხოლოდ მისი თავდაპირველი პროზიცია გაითვალისწინა. შესაბამისად, საბჭომ, ხსენებული კრიტერიუმი სათანადო გამოკვლევის გარეშე შეაფასა.

ინფორმაცია ოჯახისა და სოციალური გარემოს შესახებ, სოციალური მუშაკის დასკვნა

საბჭო გადაწყვეტილებაში უთითებს, რომ წარმოდგენილი დახასიათების³³ მიხედვით, (1) მსჯავრდებულის გადმოცემიდან გამომდინარე, არ იკვეთება ოჯახის სოციალური მზაობა მსჯავრდებულის დაბრუნების მიმართ და (2) [REDACTED] [REDACTED] დახასიათებას არ ახლავს მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს რისკებისა და საჭიროებების შესახებ ვრცელი ინფორმაცია, რომელსაც თან უნდა ერთვოდეს სოციალური მუშაკის დასკვნა.

თუმცა, ამავე დახასიათების მიხედვით,³⁴ ვლინდება საპირისპირო, კერძოდ: [REDACTED] [REDACTED], კანონით მინიჭებულ პაემნის და სატელეფონო საუბრის უფლებით სარგებლობის მეშვეობით ურთიერთობს ოჯახის წევრებთან. ასევე, ორჯერ, წახალისებით მიეცა დამატებითი ხანგრძლივი პაემანი,³⁵ რაც მიუთითებს მსჯავრდებულისა და ოჯახის წევრების მხრიდან მჭიდრო კავშირის შემხვედრ სურვილზე.

ამდენად, გაუგებარია, თუ რამ გამოიწვია კითხვები მსჯავრდებულის მიმართ ოჯახის მხრიდან ემოციურ კავშირსა და მისი ოჯახში დაბრუნების მზაობასთან მიმართებაში.

რაც შეეხება მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს რისკებისა და საჭიროებების შესახებ ვრცელ ინფორმაციას და სოციალური მუშაკის დასკვნას, გადაწყვეტილებიდან იკვეთება, რომ საბჭოს ჰქონდა მოლოდინი, რომ ხსენებული ინფორმაცია, სოციალური მუშაკის დასკვნასთან ერთად იქნებოდა წარმოდგენილი [REDACTED] [REDACTED] მიმართ სასჯელის შინაპატიმრობით ან საზოგადოებისთვის სასარგებლო შრომით შეცვლის შესახებ საკითხის განსახილველად. მართალია, სრულად ვიზიარებთ საბჭოს სურვილს, რომ საკითხის განხილვის დროს ჰქონდეს ამომწურავი ინფორმაცია მსჯავრდებულის გათავისუფლებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, თუმცა, ამ შემთხვევაში, ბუნდოვანია ხსენებული ინფორმაციის არ არსებობის, როგორც საკითხის დადებითად გადაწყვეტის დამაბრკოლებელ გარემოებაზე მითითება, იმის გათვალისწინებით, რომ არსებული სამართლებრივი მოწესრიგების ფარგლებში, ხსენებული ინფორმაციის და სოციალური მუშაკის დასკვნის წარდგენის ვალდებულება არ

³³ N12 პენიტენციური დაწესებულების დირექტორის მიერ დამტკიცებული 2023 წლის 4 ოქტომბრის დახასიათება.

³⁴ იქვე

³⁵ №12 პენიტენციური დაწესებულების მიერ გაცემული, 2023 წლის 4 ოქტომბრის დახასიათება.

არსებობს. შესაბამისად, ხსენებული გარემოების მსჯავრდებულის მოთხოვნაზე უარის თქმის ერთ-ერთ საფუძვლად გამოყენება ეწინააღმდეგება მოქმედ კანონმდებლობას. კერძოდ:

„სოციალური მუშაობის შესახებ“ საქართველოს კანონის 52-ე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად: არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის სისტემაში, სოციალური მუშაობა წარიმართება ამ კანონისა და „დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულების წესისა და პრობაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის ფარგლებში. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში მოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს სოციალური მუშაკი მსჯავრდებულის რესოციალიზაციისა და რეაბილიტაციის და დანაშაულის პრევენციის მიზნით:

...

ზ) მსჯავრდებულის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროცესში სპეციალური პენიტენციური სამსახურისა და დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს კოორდინირებული საქმიანობის ფარგლებში უზრუნველყოფს პირობით ვადამდე გათავისუფლების კომისიისთვის მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს რისკებისა და საჭიროებების შეფასების შესახებ დასკვნის მომზადებას.“

„მსჯავრდებულის გათავისუფლებისათვის მომზადების პროცესში საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტროს პენიტენციურ დეპარტამენტსა და სსიპ-არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს შორის კოორდინირებული საქმიანობის წესის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის მინისტრის 2015 წლის 3 ივლისის №68 ბრძანების მე-3 მუხლის თანახმად, ხსენებული ბრძანების მოქმედება ვრცელდება №5 ქალთა პატიმრობის, ნახევრად ღია და დახურული ტიპის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებასა და №16 დაბალი რისკის თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებაზე.

შესაბამისად, საბჭოს გადაწყვეტილებაში, მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს რისკებისა და საჭიროებების შესახებ ვრცელ ინფორმაციასა და სოციალური მუშაკის დასკვნის არ არსებობის თაობაზე მითითება, როგორც დადებითი შედეგის დამაბრკოლებელ ერთ-ერთ გარემოებაზე, არ გამომდინარეობს კანონისა და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მოთხოვნებიდან, ვინაიდან, ხსენებული წესი არ ვრცელდება №12 პენიტენციურ დაწესებულებაში განთავსებულ მსჯავრდებულებზე, სადაც ამჟამად იხდის სასჯელს [REDACTED].

აქვე შევნიშნავთ, რომ საბჭოს სურვილი, ხელთ ჰქონდეს ბევრად ვრცელი ინფორმაცია მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს შესახებ, ჩვენი შეფასებით, სრულიად ლოგიკურია და აღნიშნული სწორედ სახალხო დამცველის აპარატის რეკომენდაციაცაა

წლების მანძილზე.³⁶ თუმცა, საბჭო, ამ ნაწილში, თავისი გადაწყვეტილების დასაბუთებაში შენიშნავს, რომ „წარმოდგენილ დახასიათებას თან არ ერთვის მსჯავრდებულის ოჯახისა და სოციალური გარემოს რისკებისა და საჭიროებების შესახებ ვრცელი ინფორმაცია, რომელსაც უნდა ერთვოდეს სოციალური მუშაკის შესაბამისი დასკვნა.“ ამდენად, ციტირებული წინადადება ფორმულირებულია იმგვარად, რომ თითქოს, კონკრეტულ უწყებას ევალებოდა საბჭოსთვის მითითებული დასკვნის მიწოდება, რაც არ შესრულდა. მიმოხილული კანონმდებლობის ანალიზი კი ცხადყოფს, რომ N12 პენიტენციურ დაწესებულებაში მოთავსებული მსჯავრდებულის სასჯელის მოუხდელი ნაწილის უფრო მსუბუქი სახის სასჯელით შეცვლის საკითხის განხილვის შემთხვევაში, ამგვარი დასკვნის მომზადება არ ხდება. შესაბამისად, მართებული იქნებოდა, რომ საბჭოს სწორედ აღნიშნულზე გაემახვილებინა ყურადღება და სათანადოდ შეეფასებინა საკითხი. ამგვარი მსჯელობის გარეშე საკითხის უარყოფით კონტექსტში დასაბუთება კი, მსჯავრდებულისთვის, რომლისგან დამოუკიდებელი მიზეზითაც არ ფლობს საბჭო სოციალური მუშაკის დასკვნას მისი ოჯახის სოციალური გარემოს მზაობის შესახებ, გადაწყვეტილების სამოტივაციო ნაწილს გაუგებარს და ბუნდოვანს ხდის.

ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამის საკითხი

საბჭო თავისი გადაწყვეტილების მართებულობას, ასევე ასაბუთებს იმ გარემოებით, რომ მსჯავრდებული მონაწილეობას არ იღებს ძირითად სარეაბილიტაციო პროგრამაში.³⁷

ხსენებულ საკითხთან დაკავშირებით, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის მიერ მოპოვებული ინფორმაციის თანახმად:³⁸

პენიტენციურ დაწესებულებაში სარეაბილიტაციო მომსახურებების/აქტივობების მსჯავრდებულებისთვის მიწოდება ორი ძირითადი მიდგომით ხდება³⁹:

- რისკსა და საჭიროებაზე ორიენტირებული მოდელი: მსჯავრდებული ფასდება ბიო-ფსიქოსოციალური მოდელით (სპეციალიზირებული კითხვარი). გამოკვეთილი რისკისა და საჭიროებების მიხედვით ხდება ინდივიდუალური გეგმის გაწერა და მსჯავრდებულის სხვადასხვა სერვისებში მიზნობრივი ჩართულობა;

³⁶ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის შეფასებით, ქალ მსჯავრდებულთა და არასრულწლოვანების საქმეების განმხილველი ადგილობრივი საბჭოების გადაწყვეტილებები, სხვა ადგილობრივი საბჭოების გადაწყვეტილებებთან შედარებით გაცილებით ინფორმატიულია. კერძოდ, გადაწყვეტილებებში მოცემულია სოციალური მუშაკის დასკვნა მსჯავრდებულთა ოჯახისა და იმ გარემო-პირობების შესახებ, სადაც მსჯავრდებული უნდა დაბრუნდეს შესაძლო გათავისუფლების შემთხვევაში. მნიშვნელოვანია, რომ ყველა ადგილობრივ საბჭოს ჰქონდეს ხელთ ასეთი მოცულობითი ინფორმაცია თითოეული მსჯავრდებულის შესახებ, რაც მათ დაეხმარებათ თითოეულ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების დეპარტამენტის საქმიანობის 2021 წლის ანგარიში: < <https://ombudsman.ge/res/docs/2022040420075286303.pdf> > გვ. 59. [ბოლოს ნანახია: 20.02.2024].

³⁷ სპეციალური პენიტენციური სამსახურის აღმოსავლეთ საქართველოს მეორე ადგილობრივი საბჭოს 2023 წლის 09 ნოემბრის N02/23/მ/მ-0649 გადაწყვეტილება.

³⁸ სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მსჯავრდებულთა რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციის დეპარტამენტის 2023 წლის 28 დეკემბრის №363898/01 წერილი.

³⁹ იქვე.

- მოთხოვნასა და საჭიროებაზე ორიენტირებული მოდელი: მსჯავრდებულები ინფორმირებულები არიან დაგეგმილი აქტივობების შესახებ. მათი ინფორმირება ხდება სემინტურად დაწესებულების რეჟიმის, ინფრასტრუქტურის და ადამიანური რესურსის გათვალისწინებით. მოთხოვნის შემთხვევაში ხდება მსჯავრდებულების ჩართვა სხვადასხვა სარეაბილიტაციო პროგრამებსა და აქტივობებში.

პენიტენციურ სისტემაში არსებობს შემდეგი სარეაბილიტაციო მიმართულებები⁴⁰:

- ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამები;
- შრომა/დასაქმების პროგრამები;
- დამხმარე პროგრამები, პრო-სოციალური აქტივობა.

მსჯავრდებულმა [REDACTED] [REDACTED], სასჯელის მოხდის პერიოდში, სპეციალისტების რეკომენდაციით გაიარა:⁴¹

- ფსიქო-სარეაბილიტაციო ტრენინგი „პენიტენციური სტრესი“.
- ორჯერ მიიღო მონაწილეობა სპორტულ მარათონში შაშის და მაგიდის ჩოგბურთის თამაშში;
- დარეგისტრირებულია მაღაზია „რემარკეტში“, სადაც განათავსა საკუთარი ხელნაკეთი ნამუშევრები;
- დაესწრო კულტურულ ღონისძიებას, სისტემატიურად დაკავებულია სპორტული აქტივობით და ჩართულია მაგიდის ტენისის კურსში. სარგებლობს საბიბლიოთეკო მომსახურებით და დადის ტაძარში.

სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მსჯავრდებულთა რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციის დეპარტამენტის მიერ სახალხო დამცველის აპარატისთვის მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, მსჯავრდებულ [REDACTED] [REDACTED], ფსიქოლოგის რეკომენდაციით, შეეთავაზა ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამებიდან ჩართვა ფსიქო-სარეაბილიტაციო პროგრამაში - „ნაბიჯი ცვლილებებისკენ“, რაზეც მსჯავრდებულს უარი არ განუცხადებია და გამოხატა პროგრამის გავლის მზაობა.⁴²

N12 პენიტენციურ დაწესებულებაში შემთხვევის მართვის პროცესი ხორციელდება 2023 წლის აპრილის თვიდან, მულტიდისციპლინური გუნდის მიერ ხდება მსჯავრდებულის შეფასება და ინფრასტრუქტურის გათვალისწინებით, გამოვლენილ საჭიროებებზე მორგებული ექსპერტიზის გამოყენებით. მსჯავრდებულთა ჩართვა ამ პროცესში მიმდინარეობს ეტაპობრივად.⁴³

შესაბამისად, საბჭომ სათანადოდ არ გამოიკვლია მსჯავრდებულის სარეაბილიტაციო პროგრამების, მათ შორის, ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამის გავლის საკითხი და გადაწყვეტილებაში ინფორმაცია წარმოადგინა იმგვარად, თითქოს მსჯავრდებულს არ გააჩნია ხსენებულ პროგრამაში მონაწილეობის მზაობა, მაშინ, როდესაც, საკითხის

⁴⁰ იქვე.

⁴¹ სპეციალურ პენიტენციური სამსახურის, მსჯავრდებულთა რესოციალიზაცია რეაბილიტაციის დეპარტამენტის, 2023 წლის 28 დეკემბრის, №363898/01 წერილი.

⁴² იქვე.

⁴³ იქვე.

შესწავლის შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია ადასტურებს, როგორც საკუთარი ინიციატივით მსჯავრდებულის სხვადასხვა პროგრამის გავლას, ასევე, მზაობას ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამის გავლასთან დაკავშირებით.

ბუნებრივია, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში, საბჭოსთვის მნიშვნელოვანი გარემოებაა, აქვს თუ არა მსჯავრდებულს გავლილი ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამები და უარყოფით შემთხვევაში, ლოგიკურია, რომ საბჭო მოცემულ კრიტერიუმს შესრულებულად ვერ გამოყოფს მანამ, სანამ აღნიშნული პროცესი არ დასრულდება და მსჯავრდებული ფაქტობრივად არ გაივლის პროგრამებს. თუმცა, ის გარემოება, რომ მსჯავრდებულს ჯერ არ გაუვლია ძირითადი სარეაბილიტაციო პროგრამა მისგან დამოუკიდებელი მიზეზით და პირიქით, იგი საამისო მზაობას გამოხატავს, საკითხის შეფასების პროცესში, წარმოჩენილი არ უნდა იყოს იმგვარად, რომ თითქოს, მსჯავრდებულს პროგრამაში ჩართვისა და შესაბამისად, რესოციალიზაციისკენ სწრაფვის სურვილი არ გააჩნია.⁴⁴

ამდენად, საბჭოს მიერ აღნიშნული კრიტერიუმის შეფასება და გაკეთებული დასკვნა ეწინააღმდეგება საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს. გადაწყვეტილებაში ამგვარმა ჩანაწერმა შეიძლება მსჯავრდებულის დემოტივაცია და უსამართლობის განცდა გამოიწვიოს. იმისთვის რომ ჩაითვალოს, რომ საბჭომ საკითხი სრულფასოვნად გამოიკვლია, მნიშვნელოვანია, ამ გარემოების ირგვლივ გადაწყვეტილებაში ყოველმხრივი ინფორმაცია წარმოადგინოს, რათა მსჯავრდებულსაც დარჩეს შეგრძნება, რომ საბჭო ითვალისწინებს და დადებითად აფასებს პატიმრის მზაობას პროგრამების გავლის მიმართულებით.

დასკვნა

ვიმედოვნებ, თბილისის საქალაქო სასამართლო ჯეროვნად იმსჯელებს ზემოაღნიშნულ გარემოებებზე და წარმოადგენს დასაბუთებულ პოზიციას განსახილველ საკითხებზე.

მსჯავრდებულისთვის გასაგები უნდა იყოს, მიუხედავად ჩადენილი დანაშაულისა, კიდევ რა დადებით ქცევას ელის მისგან ადგილობრივი საბჭო. ყველა კრიტერიუმი სათანადო გამოკვლევისა და დეტალური ინფორმაციის საფუძველზე უნდა იყოს შეფასებული, რათა მსჯავრდებულისთვის, საბჭოს მსჯელობა და შეფასება იყოს აღქმადი და არ უტოვებდეს უსამართლობის განცდას.

⁴⁴ საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის შეფასებით, მსჯავრდებულთა სოციალურ აქტივობებში ჩართულობის მზაობის საკითხთან მიმართებით, ადგილობრივ საბჭოებს, ხშირად ზედაპირული და შაბლონური მიდგომა აქვთ და არ ხდება ამ კრიტერიუმის შეფასების პროცესში საკითხის სიღრმისეული კვლევა და დადგენა იმისა, ჰქონდათ თუ არა მსჯავრდებულებს კონკრეტულ დაწესებულებაში და დროის კონკრეტულ პერიოდში ჩართული ყოფილიყვნენ ამგვარ აქტივობებში მაშინ, როდესაც, პენიტენციურ დაწესებულებებში ფსიქო-სარეაბილიტაციო, საგანმანათლებლო და კულტურულ-სპორტული ღონისძიებები მწირი რაოდენობით ტარდება და ფრაგმენტული ხასიათი აქვს, ასევე აქტივობები არ არის მსჯავრდებულთა ინდივიდუალურ საჭიროებებზე მორგებული. მაგ.: იხ. საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების დეპარტამენტის საქმიანობის 2021 წლის ანგარიში, გვ. 64-66. ხელმისაწვდომია: < <https://ombudsman.ge/res/docs/2022040420075286303.pdf> >, [ბოლოს ნანახია: 20.02.2024].

ვინაიდან გარემოებების სწორი სამართლებრივი გადაწყვეტა უშუალო გავლენას ახდენს როგორც ინდივიდების უფლებებისა და თავისუფლებების უზრუნველყოფაზე, ასევე, სასამართლოს შემდგომი პრაქტიკის განვითარებაზე, ხელს შეუწყობს დასაბუთებული გადაწყვეტილების სტანდარტის დამკვიდრებას, დადებით გავლენას მოახდენს მსჯავრდებულთა რეაბილიტაციის და კანონმორჩილი ცხოვრებისკენ დაბრუნებაში, მოგმართავთ სასამართლოს მეგობრის მოსაზრებით.

დამატებით, გაცნობებთ, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსის 16¹ მუხლის შესაბამისად, გამოვთქვამთ მზადყოფნას საქმის არსებით განხილვაზე ზეპირი განმარტების მისაცემად.

პატივისცემით,

ლევან იოსელიანი

სახალხო დამცველი

